

הַלְבוּת צִיצִית סִימָן טו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

אָפְלוּ הָיָי אִם לֹכְשׁוֹ פְּגוּלָה וּמְכַרְףּ עָלָיו עוֹבֵר בְּלֹא תְּשֹׂא⁴⁰.

40) כן הוא לשון הגמרא (ברכות לג, א) לגבי המברך ברכה שאינו צריכה, ולקמן (סי' רטו ס"ק ב) כתב שלדעת הרמב"ם הוא איסור דאורייתא, אבל לדעת כמה ראשונים אינו עובר אלא איסור דרבנן, כיון שהוא מוכיר את השם בברכה דרך שבח והודאה, וקרא אסמכתא בעלמא. ויש לדון האם נחשב למברך דרך שבח והודאה גם כשהוא לובש בגד גזול ונחשב כמנאיך.

[משנ"ב ס"ק ה]

אָכַל אִם הָיָה כְּהִתְחַבֵּה שְׁעוֹר שְׂיִהְיֶה בּוֹ כְּדִי לְהַתְּעַפֵּי. מִקֵּר לְצַנֵּף אֹהֶר לְכַגֵּד אֶחָד אֶפְלוּ עִם צִיצִיתוֹ⁴¹.

3) החזו"א (ארי"ח סי' ג ס"ק בא) ביאר את דברי המג"א, שכל דבריו הם באופן שתפר חתיכת בגד שאין בו ציציות, לבגד שכבר הטיל בו שתי ציציות, ושוב אחר כך הטיל שתי ציציות כבגד שהוסיף, והחידוש בכך הוא שלא נאמר שבקרנות שדוסיף לאחר שכבר הטיל שתי ציציות יש חסרון של 'תעשה ולא מן העשוי', אלא כיון שגם קודם הוספה הקרנות הללו יש שיעור המהייב ציצית, לכן נחשבת הטלת שתי הציציות הנטפפות כעשייה גם בציציות הראשונות. אמנם המשנ"ב להלן (ס"ק ט) כתב שבכזה אופן לרעת כולם מותר.

[משנ"ב ס"ק ו]

וְדוֹקָא אִם קָדָם שְׁנַתְּחַבֵּר לָהּ הַכֶּנֶף הָיָה גַם-כֵּן בַּת חַיִּיבָא, כְּגוֹן שֶׁלֹּא נִקְרַע מִמֶּנָּה הַכֶּנֶף בְּעִגּוּלָא⁴².

4) ואם נקרעה הכנף ונעשית בת חמש כנפית או יותר, כתב לעיל (סי' י ס"ק ג) שיש לחוש לכתחילה לדעת הפוסקים בה מציצית. ואף על פי שבתחילת הקריעה לעולם נעשית בת שש, כהב בשו"ת אבן ישראל (חי"ט סי' סג) שכיון שעומדת להיחתך כולה, אין לקרנות אלו חשיבות כנף.

[משנ"ב ס"ק ז]

כֵּל זֶה הוּא לְדַעַת הַשְּׁלֶחֶן-עָרוּף⁴³.

5) וכן כתב בשע"צ להלן (ס"ק כג) בביאור דעת השו"ע. מאידך, החזו"א כתב (ארי"ח סי' ג ס"ק בא), שלא מצינו שהיקל בזה השו"ע, שהרי ספק דארייתא הוא, ולא היקל בזה השו"ע להלן (ס"ג) אלא באופן שיש בשני החלקים שיעור בגד.

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּהַצִּיצִית שֶׁנֶשְׂאָרוֹ אֵין שָׁם פְּסוּל עֲלֵיהֶם, פִּינֵן דִּישׁ כְּהֵן כְּדִי שְׁעוֹר עֲטוּף⁴⁴.

6) ומה שאין דנים את הכנפות החדשות כאילו נעשו אחר שהטיל את הציציות הראשונות, והיה פסול משום 'תעשה ולא מן העשוי', כדן הכותיל ציצית בבגד של שלש כנפות ואחר כך עשה בו כנף רביעית (המבואר בשו"ע לעיל סי' י ס"ה), ביאר בשו"ת אבני נזר (אה"ע"ז סי' קצג אות י) שכיון שבמעשה ארד התבטלו שתי הכנפות הקודמות ונעשו שתי כנפות חדשות, אין זה נחשב לדבר חדש אלא זו הטלית שהדיתה מתחילה.

[ביה"ל ד"ה טלית]

וְאִם הָיָה מְתַחֵלָה גְּדוּלָה מְאֹד יָד שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְלַבֵּשׁ כָּהֵן⁴⁵.

7) היינו כמו שכתב במשנ"ב לעיל (סי' י ס"ק טו), שהבגד ארוך מאד פי שנים בקומתו, ואינו יכול לליבשו אלא אם כן כופלו.

[משנ"ב ס"ק א]

גַּם אֶפְלוּ מְטִילֵי-גְּדוּל לְטִלְיֵת-קָטָן, שְׁטִילֵת-גְּדוּל וְטִלְיֵת-קָטָן שְׁרִים⁴⁶.

1) אמנם, ישנם דברים שחלוקים הם זה מזה בדינם, משום שטלית גדול מיוחדת לתפילה, כמו שכתב לקמן (סי' בא ס"ק יב) שמשום כך רשאי לשכב עם טלית קטן בלילה אבל לא עם טלית גדול. וכן חילק שם (בס"ק יד) שבטלית קטן מותר להיכנס לבית הכסא, אבל בטלית גדול אין נכון להיכנס.

[משנ"ב ס]

אָכַל אֵין לְחַתֵּיר צִיצִית מְטִילֵת שֶׁל גְּדוּל וְלִתְנֵם בְּטִלְיֵת שֶׁל קָטָן, דְּחַיְבוּ רַק מְדַרְבְּנָן⁴⁷.

2) ולענין השאלת תפילין של גדול לקטן, כתב בביה"ל לקמן (סי' לו ס"ג ד"ה לקנות) שיכול האב לתת את התפילין שלי לבנו הקטן לחנכו בהן במצות תפילין, ומוכח מדבריו שאין בכך משום הורדה בקדושה חמורה לקדושה קלה.

לענין גדול אם רשאי להשאיל טליתו לקטן, וכן שני אחים שאחד בן י"ג והאחר בן י"ב אם יש להקפיד שלא יחליפו טליתותיהם זה עם זה, כתב הגרש"ז אויערבך (שיח הלבנה אות יח) שמסתבר שאין להקפיד בזה, לפי שרק החלפה קבועה מטלית של גדול לטלית של קטן חשובה הורדה בקדושה, מה שאין כן השאלה לזמן, שזה לא גרע מאדם שפושט טליתו ואינו מקיים בה מצוה כלל. עוד כתב שב, שאף על פי שמסתבר שאין בזה משום הורדה בקדושה, מ"מ נראה שיש להקפיד בזה מטעם אחר, כדי שלא תהיה הטלית שאולה, כמבואר לעיל (סי' יד ס"ק יא).

המשך מעמוד קודם

(פי"ב אות ז). שהחזו"א התיר לשבת על כסאות שאנשים השאירו בבית הכנסת, משום שעל דעת כן הניחום שם, שיוכלו אנשים לשבת עליהם עד אשר יבואו לקה"ם.

[ביה"ל ד"ה מתן]

פֶּסֶק בְּתִשְׁבֵּת בִּית-יַעֲקֹב בְּסִימָן קִיר דְּאֵין מְתַבְּבֵן⁴⁸.

38) ולענין אתרוג, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרנח ס"ק מב) בשם המג"א שמוטב שישלחנו לעיר אחרת שאין להם אתרוג כלל, והוא יברך על של הקהל. וכן הוא בתשובת בית יעקב שהביא הביה"ל, שיש לשלוח את האתרוג לכפר, כיון שרבים הם, והוא יצא בשל הקהל.

[משנ"ב ס"ק יז]

או אִישׁ וְאִשָּׁה, תִּתְּבֵן בְּצִיצִית וְלֹא יִכְרַף עָלֶיהָ⁴⁹.

39) ובטעם הדבר כתב הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה אות יז), שכיון שמעיקר הדין נשים פטורות מציצית, הרי זו כטלית המשותפת לגברי וישראל שאין לברך עליה. ועל אף פי שכתב הרמ"א לקמן (סי' יז ס"ב) שלפי מנהגינו הרשות בידן לברך על טלית, אין זה אלא מפני שקיבלו את הדבר על עצמן, אבל בנוגע להאיש הרי זה כשותפות עם גוי. עוד הוסיף שם, שאף האשה לא תברך על טלית זו, כיון שאין מנהג הנשים לברך על טלית שאנשים אינם מברכים עליה.

וטלית השייכת בשותפות לגדול וקטן, כתב בשו"ת חתן סופר (שו"ע ח"א שער הגדילים וכלאים סי' כ אות יא) שכיון שהקטן עתיד להגיע לכלל היוב בשניגול, הרי כבר נעת הוא שייך בחיוב בציצית וצריך לברך עליה.

הלכות ציצית סימן טו

(י) תוף שלשה אצבעות סמוך לשפת הכנף, אינו רשאי לתפור; ופרש רש"י, דחישין שישימיר מחוט התפירה ויזיזוהו עליו שבבעה חוטין לשם ציצית. *הולטעם זה, אפלו נקבע פלישהוא לא יתפר. ולפי זה, טלית של צמר שנקרע חוץ לשלשה מטר לתפר האידנא, דאין דרך לתפר (ה) (יא) *בחוטי צמר. (יב) עמרם פרוש, דטעמא (יב) משום דנקרע תוף שלשה לית בה תורת כגד וכמאן דליתיה דמי; ואף-על-גב דתפירה, כמאן דפסיק חטוב, (ו) (יג) ואי עבד בה ציצית לא פטרה לטלית. ו'לפרוש זה, אם נקרע ונשתיר (יד) פלישהוא, *בשר. (טו) ו'יש אומרים, דלרב עמרם לא נפסל אלא ציציות שהיו בו בעת שתפור, אכל אם אחר שתפור הטיל בו ציציות, בשר. וירא שמים (טז) וצא את פלם (יז) היכא דאפשר; ה' אם נקרע (יח) מנקה שהציצית פלוי בו (י) ולמטה, אם קדם הטלת ציצית לקרע, שאותו ציצית היה שם בשעת הקרע, כשר. *ואם נקרע ונשתיר ממנו פלישהוא ותפרו ואחר

ה הראש ו שם ז רבנו יצחק ח נ"י וכן נוסח דברי רמ"ב כנר א מהלכות ציצית ט בתייסקי

באר היטב

העשוי. עבתי.ט. ובכוכ"ז הביא משי"ח נחפה בכסף שכתב בדכ"ה"ג שיתיר השני ציצית שבהלק האחד והתפרו עם החלק השני וא"כ יעשה שני ציצית חדשות. גם הב"ח מורה להחזיר בכ"ה"ג. ע"ש. והדברים צ"ע לדעת הב"ח בזה, וצ"ע ביו"ד הספר שם: ותנהו כבדראשונה, משום דהציצית שהיה בהלק השני הנחפה נתבטלה והיו תולמיה, אלא צריך להחזיר הציצית מחלק הב' ויהיה וא"כ יעשה ציצית חדש בהלק הב' והיו כגד אחד חדש, ט"ו. וב"ח אוסר שצריך כגד אחד אפלו חדש לאותו חצי חתיכה, רק שיעשה בו ציצית על צד אחר מאותו חצי חתיכה דהנה מקום החתך שנחתך שנתפר. ע"ש. ובספר פרי"ה אר"ץ מתייר אפלו לחזור ולתפרם כמו שהזכיר בתחלה ואין בזה משום תולמיה, ע"ש, ועין בנדר"אר"ן: (ה) בחוטי צמר. אלא בשאר מינים, והכל יודעין שצ"ע מנין אין פוטרין בצמר, א"כ לא יצ"ח אותו החוט, עין מ"א: (ו) ואי עבד בה ציצית. ר"ל אפלו חדשים לאחר שתפר, לא פטרה לטלית, דכמאן דפסיק חטוב, כ"ה דעת הרא"ש; ותי"א דס"ל דלא נפסל אלא ציצית שהיה בו בעת שתפור וכו'; הוא דעת ג"י. וט"ז חולק על הב"י ונחם שאינו כן דעת הרא"ש, וכ"ע מודה בזה. גם אחרת הטיל בו ציצית דקשר, ע"ש, וכ"כ פשו"י כוה"ג: (י) ולמטה.

שערי השוקה

העשוי. עבתי.ט. ובכוכ"ז הביא משי"ח נחפה בכסף שכתב בדכ"ה"ג שיתיר השני ציצית שבהלק האחד והתפרו עם החלק השני וא"כ יעשה שני ציצית חדשות. גם הב"ח מורה להחזיר בכ"ה"ג. ע"ש. והדברים צ"ע לדעת הב"ח בזה, וצ"ע ביו"ד הספר שם:

משנה ברורה

לאותו החצי חתיכה מבגד אחר ולעשות ציצית חדשים על הכנסות החדשים, וכל-שכן שיכול לעשות מן החצי טלית שלם, דהיינו שיעשה בו ציצית על הכנסות החדשים. ואם ירצה לחבר החלקים שנתחלקו אחד לחברו, (יט) יש אומרים דצריך מתחלה להחזיר הציצית מן חלק אחד ואחר"כ: ותפרנו, ואחר שיתפרנו טליל בו ציצית, דאם לא יתיר הרי בכלל תעשה ולא מן העשוי; אבל (כ) רב האחרונים מקלין וסוברים דזה לא הוי בכלל תעשה ולא מן העשוי. (כא) ומכל מקום טוב להחזיר לכתחלה: (ד) (י) תוף שלשה אצבעות. אבל (כב) למעלה משלשה אצבעות יכול לתפור לכלי עלמא, דלפרוש רש"י הלא שם אין מקום ציצית, פ"ל סימן יא, ואין לחש שיקחנו לציצית, ולפרוש רב עמרם גאון אית בה תורת בגד. ואפלו (כג) אם הכנף הדוא נקרע לגמרי מן הבגד עם ציציותיו, אפלו הכי מותר לחבר הכנף, והציצית כשר. והט"ז פליג ופוסק דצריך להחזיר הציצית מן הכנף הנה ולהשילו מתוך אחר התפירה. ויש להחזיר, וכנ"ל בסעיף-קטן ז: (יא) בחוטי צמר. אלא בשאר מינים, והכל יודעין שצ"ע מנין אין פוטרין (בצמר). אם-כן לא

באור הלכה

לגיל בסימן יו"ד ט"ו. כן כתב הפרי"מקדים, ועין בארצות-החיים: * ולטעם זה אפלו נקרע פלישהוא וכו'. ודוקא אם נקרע למעלה ממלא קשר אגודל, וכמו שכתב בסעיף ו: * בחוטי צמר. וטלית של פשתן שעשה לו כנף מעור או קנבוס, דמשילין בו ציצית צמר, ונקרע הכנף בתוך ג', מותר לתקנו בקנבוס, והכל יודעין דאין פוטרין זה להטלית של פשתן [שמ"ג. עין שם ע"ר]: * קשר. עין במשנה ב"יורה שכתבו דגש מחמירין לענין ציצית הושגים, הוא דעת הש"י שמתקמדי כשיטת התוספות. ודע, דלד"ה"ה אם נקטקה רצועה מן הבגד, כל שלא ישתיר ג' אצבעות קצתו בארץ הבגד הוי כאלו נפסק לגמרי ומפסלו הציצית השליש. וצריך להשילן מתוך אחר תפירתו: * ואם נקרע ונשתיר וכו'. ורצה לומר, אם הקרע היה קדם הטלה, ואם-כן מותר הוא לתפור מקום כדי שיהיה שיעור קשר אגודל בשעת הטלה הציצית¹². ונצטרך לידע דיני התפירה, ועל זה מסיים: אם הוא של צמר וכו'; מה שאין כן בשקדים הטלת ציצית לקרע אינו מצד דיני התפירה, דשם אינו מקרה לתפור והאי לשון 'יתפור' הוא לאו דנקא, דהא עסיק עמה דיני התפירה איך לעשות, דקומים אחר כך לא יתפור לדעה רש"י. ואפשר היכי קאמר: אם הוא של צמר, לא עבר שום אסור אפלו לדעת רש"י. ואם הוא של שאר מינים, עבר אסור לדעת רש"י; ולא רצה לומר שהוא פסול, משום דלא פסיקא לה בזה,

ובאו לצ"ח אותו החוט. והוא הדין (כד) דגש להקל גם בשאר מינים אם תפורו במין אחר: (יב) כשום דנקרע וכו'. הוא הדין (כז) אם לכתחלה בעת גשית הבגד מפר חתיכה בגד פחות משלש לשפת הבגד הן בארץ הן ברחוב והטיל בה ציצית בחתיכה זו, פסולה לדידה, דהוי כמאן דפסיק אף שתפור להבגד⁹, ואם ישיל ציצית למעלה מאותה חתיכה תתפורה ידיו הציצית רחוקים מקצה הבגד יותר מג' אצבעות ופסול, על-כן יראה אז לחפר תחת הכנף חתיכה בגד של שלש על שלש. ועין לקמה בסעיף-קטן טז: (יג) ואי עבד וכו'. ורצה לומר, אפלו יעשה ציצית חדשים בחתיכת הכנף והוא אחר שתפורו להטלית. אפלו הכי לא פטרי להטלית, דתפירה לא חשיב חביר בזה וכמאן דפסיק עדין חשיב אם מתחלה נקרע הכנף לגמרי מן הבגד: (יד) פלישהוא פשר. רוצה לומר, אפלו הציצית שהיו בו בעת שנקרע. (טו) ויש אומרים דלרב עמרם וכו'. סבירא להו (כו) דתפירה חשיב חביר, ולא מפסל אלא ציצית שהיו בו בעת שתפור, משום תעשה ולא מן העשוי. ועין בט"ז חולק על השלחן-ערוך וכתב דכלי עלמא מודים דאם לאחר שתפורו הטיל בו ציצית דקשר, וכן כתב הב"ח ושיירי כנסת הגדולה והג"א, וכן הסכים בארצות-החיים; אבל מכל מקום לצאת ידי דעה הראשונה (כס) יתפור תחת הכנף מטלית שיש בו שלש על שלש: (טז) וצא את פלם. על-כן (כט) נוהגין לתפור בגל כנף מהטלית חתיכה של בגד שלמה משלש על שלש, משום דבכמה בגדים מצוי שאפלו הם חדשים יש בהם תפירה תוף¹⁰, ויש פסול לדעת רב עמרם לפי דעה הראשונה, וכנ"ל בסעיף-קטן יב: (יז) היכא דאפשר. ותיכא דלא אפשר נקטין (ל) דסברת רב עמרם עקר, וגם (לל) דתפירה חשיב חביר¹¹: ד' (יח) מנקה. מירי (יג) בשלל תפור, וקא משמע לן אף-על-גב דלא נשתיר מלא קשר אגודל, וכמו שכתב לגיל סימן יא סעיף י דלא בעינן שיעור זה אלא בשעת עשיה. ואם (לג) ירצה לתפור הקרע, אז אם הבגד של צמר, יתקנו בחוטי שאר מינים, ואין צריך להחזיר את הציצית מהכנף ולחזור לתלותה שנית אחר שתפר. כיון דלא נפסל הכנף; ואם הבגד הוא של שאר מינים, אסור לתפור בחוטין של מין הבגד לדעת רש"י, דשמא ישיי בחוטין לשם ציצית, ואף דיש שם ציצית, לא פלוג בזה, אלא וקא

שער הציון

(יט) ט"ז ודר"ה החיים: (כ) דוכ"מ משה ומגן-אברהם בסעיף-קטן ג והמדי משה ומתצית-השקל ושלחן-שלמה ומאמר-פרדכי ונהר-שלום יארצות-החיים: (כא) כן כתב בארצות-החיים: (כב) גמרא ובית-יוסף: (כג) מוכח כן משלחן-ערוך גיפא, וכן כתב מהגן-אברהם בסעיף-קטן ג: (כד) ארצות-החיים: (כה) ט"ז ודר"ה החיים: (טו) ט"ז: (כו) אחרונים: (כז) ארצות-החיים: (כט) מגן-אברהם: (ל) בתי"ס ונהר"א: (לא) אחרונים: (לב) הג"א: (לג) דרך החיים:

הלכות ציצית סימן טו

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ט]

אכל רב האחרונים מקלין וסוקרים דנה לא הוי בכלל תעשה ולא מן העשוי. ומפל מקום טוב להחמיר לכתחלה⁽⁸⁾.

(8) ואם לא נשאר שיעור עיטוף באחד החלקים, כתב לעיל (ס"ק ז-ח) שכיון שמיד כשנפסק הבגד נפסלו הציציות, יש להתיר את הציציות מאותו החלק קודם שמחברם על ידי תפירה.

[משנב ס"ק יב]

פסולה לדידה, דהוי כמאן דפסיק אף שתפרו להבגד⁽⁹⁾.

(9) והחזו"א (או"ח סי' ג ס"ק יט ו-כא) הביא את דעת רבינו ירוחם, שרב עמרם ורש"י לא נחלקו כלל, אלא שרש"י כתב את טעם הדין, דהיינו שחוששים שמא ישאיר מחוט התפירה, ורב עמרם כתב את פרטי הדין. ומשום כך כתב, ששניהם מודים שלא גזרו אלא באופן שנקרע כולו, שאז התבטלו חוטי הציצית וצריך ליתן חוטים אחרים, אולם לא באופן שנקרע מקצתו, משום שבמקרה כזה לא התבטלו חוטי הציצית, ולא חוששים שמא ישאיר מחוט התפירה. ולפי זה כתב, שטלית של צמר שתפרה במינים אחרים, כשרה אף לדעת רב עמרם.

עוד כתב החזו"א שם (ס"ק יט), שאף אם נקרעה הטלית כל שהוא, ועדיין לא הטיל בה ציציות, הטלית כשרה, שאף על פי שבציור כזה היה מקום לחוש שמא ישאיר מחוט התפירה לציצית, מ"מ כיון שאין הדבר שכיח לא גזרו בו רבנן.

[משנב ס"ק טז]

על-כן נוהגין לתפור בכל כנף מהטלית חתיכה של בגד שלמה משלש על שלש, משום דבכמה בגדים מצוי שאפלו הם חדשים יש בהם תפירה תוף ג'⁽¹⁰⁾.

(10) והחזו"א (או"ח סי' ג ס"ק כא) כתב שאין להחמיר בכך. ובספר שו"ת הלכות כתב (סוף סי' כד), שהרוצה לעשות ציצית בלא חשש ופקפוק, יחמיר לעשות כן.

[משנב ס"ק יז]

והיכא דלא אפשר נקטינן דסקנת רב עמרם עקר, וגם דתפירה חשיב חבור⁽¹¹⁾.

(11) ולדעה זו מבואר, שאם נקרעה הטלית למעלה משלש אצבעות מקצה הבגד, הרי היא כשרה, אף אם אינו מחליף הציציות. והחזו"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק כא), שבמקרה כזה פסולה הטלית מדאורייתא לדעת כמה מן הראשונים, ולפיכך אין להקל אלא אם כן מחליף את הציציות לאחר התפירה.

[ביה"ל ד"ה ואם נקרע]

ואם-כן מקנה הוא לתפרו מקדם כדי שיהיה שיעור קשר אגודל בפעם השלם הציצית⁽¹²⁾.

(12) החזו"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק כג), שיתכן שכשר גם בנקרע מן הנקב ולמטה והטיל הציצית וחזר ותפרו.

